

مهاجرت علما و دانشمندان و اثرات منفی و مثبت آن بر افغانستان

سرمحقق عبدالرحمن حکیمزاد^۱، عبدالرقيب انصاف نیازی^۲ و استاد عبدالقادر غزنوی^۳

DOI: 10.64104/v10.Issue17.n27.2025

چکیده

مهاجرت علما و دانشمندان افغانستان پدیده‌ای است که در پی جنگ‌های تحمیلی، بی‌ثباتی سیاسی، ناامنی و محدودیت‌های دینی و اجتماعی، طی نیم قرن اخیر، همواره وجود داشته است. این مهاجرت‌ها، که اغلب به صورت اجباری و در پی تهدیدات جانی یا محدودیت‌های شغلی صورت گرفته است، طی ده‌ها سال، منجر به خروج سرمایه ارزشمند انسانی از کشور شده است. درین مدت، علمای دین، استادان پوهنتون، محققان و متخصصان افغان برای ادامه زندگی و حفظ امنیت شخصی، به کشورهای دور و نزدیک مهاجرت کرده‌اند.

این روند، ضمن اینکه فرصت‌هایی را برای تعاملات علمی و تجارب بشری فراهم کرده، آسیب‌های جدی به نظام علمی، آموزشی و تحقیقی افغانستان وارد نموده است. پیامدهای این نوع مهاجرت، نیازمند اهتمام جدی مسئولین امارت اسلامی است، تا از تبعات منفی این پدیده جلوگیری نموده، دانشمندان مهاجر را مورد تفقد خویش قرار دهند و از علم و تجارب آنها در بازسازی تعلیمی و فرهنگی کشور، استفاده شایانی بنمایند.

روش و هدف تحقیق

این مقاله به روش تحلیلی و استقرائی به گونه‌ی کتابخانه‌ای نگارش یافته است. مقصد از این پژوهش متبلور ساختن پیامدهای مثبت و منفی مهاجرت علما و دانشمندان به خارج از کشور است که برای خود آنها و هموطنان چه تبعاتی را به دنبال دارد و ضمناً راهکارهای جلوگیری از آن را نیز بیان می‌دارد.

واژگان کلیدی: علمای افغانستان، مهاجرت، چالش‌ها، فعالیت، پیامدهای مثبت و منفی

^۱ آمر دیپارتمنت اصول فقه معاونیت علوم اسلامی آکادمی علوم افغانستان. hakimzadhakimzad@gmail.com

^۲ استاد پوهنځی شرعیات پوهنتون سلام، 93781385762، insafniazi1000@gmail.com

^۳ استاد پوهنځی شرعیات پوهنتون سلام، 0771610929، Abdulqaderghaznavi2022@gmail.com